

В. В. Щербицька,

Дніпропетровська державна фінансова академія, м. Дніпропетровськ

ВИЯВЛЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ВПЛИВУ НА КОМПОЗИЦІЙНУ СВОЄРІДНІСТЬ СУЧАСНОГО АВТОБІОГРАФІЧНОГО ТВОРУ

Виявлення гендерного впливу на композиційну своєрідність сучасного автобіографічного твору. Щербицька В.В. У статті були розглянуті особливості композиції сучасного англомовного автобіографічного твору. Виявляється вплив гендерного чинника на композиційні складові в чоловічих та жіночих романах. Аналіз було проведено на матеріалі восьми англійських автобіографічних творів, які були видані на початку XXI століття.

Ключові слова: гендер, автобіографія, композиція, посвята

Выявление гендерного влияния на композиционное своеобразие современного автобиографического произведения. Щербицкая В.В. В статье были рассмотрены особенности композиции современного англоязычного автобиографического произведения. Выявляется влияние гендерного фактора на композиционные составляющие в мужских и женских романах. Анализ был проведен на материале восьми английских автобиографических произведений, которые были изданы в начале XXI века.

Ключевые слова: гендер, автобиография, композиция, посвящение

Identifying gender influence on compositional originality of modern autobiographical work. Scherbitskaya V.V. The article describes the features of the composition of modern English-language autobiographical work. In the article is revealed the influence of gender on the composite components in the men's and women's novels. The analysis was conducted on the material eight English autobiographical works, which were published at the beginning of the XXI century.

Keywords: gender, autobiography, composition, dedication

У ХХ столітті жанр автобіографії став вельми популярний. Вивчення цього жанру стає все більш важливим для сучасних гуманітарних наук; в наші дні дослідження, пов'язані з автобіографією, представляються актуальними і перспективними вже не тільки літературознавцям, але також і лінгвістам, культурологам, соціологам, філософам. Ступінь вивченості автобіографії в західній науці вище, ніж у вітчизняному літературознавстві. У вітчизняній науці на сьогоднішній день не опубліковано жодної монографії з теорії автобіографічного жанру, проте наші вчені протягом багатьох років плідно вивчають мемуарно-автобіографічну прозу в цілому, не завжди вдаючись до жорсткого термінологічного розмежування її жанрових різновидів. У працях М. М. Бахтіна, Л. Я. Гінзбург, А. Г. Тартаковського, В. П. Трикова, М. С. Уварова, А. Урбана, Н. А. Ніколіна та інших дослідників визначається специфіка автобіографічного письма, що є істотним внеском у розвиток теорії жанру. Гендерні особливості композиції сучасного автобіографічного твору взагалі не вивчалися, тому вважаємо актуальним вивчення цього питання.

Мета цього дослідження – аналіз композиції жіночих та чоловічих автобіографічних текстів та виявлення гендерного фактору у художньому творі. **Матеріалом** дослідження стали художні твори, автобіографії чотирьох жінок (Ш. Осборн, Д. О'Дауд, Дж. Томлін, Дж. Волтерс) та чотирьох чоловіків (Ч. Крей, Р. Бренд, Р. Бренсон, Г. Ремзі).

На думку Левицького, «мемуарист, відтворюючи лише ту частину дійсності, яка перебувала в його полі зору, базується переважно лише на своїх безпосередніх враженнях і спогадах; всюди на передньому плані або він сам, або його точка зору на описуване. Неповнота фактів і майже неминуча однобічність інформації надолужується в мемуарах живим і безпосереднім вираженням особистості їх автора, що є цінним «документом часу» [2, с. 3].

Композиція художнього тексту – «взаємна співвіднесеність і розташування одиниць зображуваного і художньо-мовних засобів» [3, с. 24].

Межі кожної композиційної одиниці, що виділяється в тексті, чітко задані, визначені автором (глави, розділи, частини, епілоги та ін), це організовує і направляє сприйняття читача. Архітектоніка тексту «служить способом» порціонування «сенсу; за допомогою композиційних одиниць автор вказує читачеві на об'єднання, або, навпаки, розчленовування елементів тексту (а значить, його змісту)» [4, с. 19].

Сучасні автобіографії як письменників, так і не професійних письменників можуть являти собою складне структурне ціле. У композиції твору можуть різноманітно з'єднуватися складові, такі як: внутрішні монологи, ліричні відступи, прямі звернення до читача, критичні міркування, фрагменти листів, щоденників, документів, власне художніх творів. Автор підкреслює найбільш значущі для розуміння твору елементи структури і одночасно визначає основні «смісли» «тієї чи іншої композиційної частини (тексту в цілому) за допомогою певних позицій в тексті, таких як: заголовки, епіграфи, початок і кінець твору (частини, глави).

Говорячи про композицію досліджуваних автобіографій ми зупинимось на таких позиціях композиційної організації тексту, в яких, на наш погляд, проявився гендерний фактор: заголовок і посвята.

Назва книги – одне з тяжких ланок пошуку. Адже перше відчуття від ще не розкритої речі виникає в душі читача від заголовку на обкладинці» [1, с. 1].

Назви автобіографій, які аналізувалися відображають основну думку твору. Назви чоловічих автобіографій (три з чотирьох) пов'язані з професійною діяльністю автора: «Humble pie» «Losing my Virginity», теж можна сказати і про назву «My booky wook». І тільки один автор вже в назві автобіографії пріоритет віддає темі сім'я: «Me and my brothers».

«Humble pie» має подвійне значення. З одного боку «Humble pie» переводиться як приниження. Саме через приниження не раз довелося пройти автору на шляху до успіху. З іншого боку автор – відомий шеф-кухар, тема їжі і все що з нею пов'язано основна в його автобіографії, не дивно, що і в назву включено слово, безпосередньо пов'язане з даною тематикою.

Щодо назв жіночих автобіографій, три з чотирьох пов'язані з темою родини. Наприклад, назва автобіографії Д.О'Дауд «Cry salty tears» («Плакати сольоними сльозами») це слова, які сказала мати героїні, стосовно її чоловіка: «*You'll cry salty tears, my girl. I never liked him the first time I clapped eyes on him*» [9, с.43].

Звернемося до посвячення, яке присутнє у всіх восьми аналізованих автобіографіях. Особливе місце займає посвячення, на нашу думку, саме в автобіографіях. Автобіографія сама по собі є підсумком певного відрізка життєвого шляху індивідуума, результат всіх діянь і подій життя. І має величезне значення кому цей підсумок присвячується.

Посвячення автора або авторське посвята – у широкому сенсі заява автора, що він робить зі свого твору (літературного, наукового, художнього) почесне підношення тій чи іншій особі або його пам'яті, групі осіб, установі або навіть абстрактному поняттю. Посвячення в книгах останнім часом стали дуже популярні [5, с.5]. У ході аналізу присвят, які будуть наведені далі, видно, що всі вони присвячені рідним або близьким людям.

women	men
Julie Walters: <i>For Maisie</i>	Gordon Ransay: <i>To mum – you deserve a medal.</i>
Jenny Tomlin: <i>This book is dedicated to the memory of Auntie</i>	Russell Brand: <i>For my mum, the most important woman in my life, this book is dedicated to you</i>
Sharon Osbourne: <i>I dedicate this book to my darling husband Ozzy. Thank you for being my partner and my best friend and for changing my life for the better</i>	Richard Branson: <i>Dedicated to Alex Ritchie and his family</i>
Dinah O'Dowd: <i>This book is dedicated to my wonderful children</i>	Charlie Kray: <i>Charlie dedicated this book to his parents, who were forever in his thoughts</i>

З вище наведених присвят видно, що авторам чоловікам і жінкам властиві як короткі, чіткі посвяти, де вказується тільки ім'я кому присвячується книга, так і більш розгорнуті подібні посвячення визначають ставлення самого автора до них:

For my mum, the most important woman in my life [6, с. 1].

To mum – you deserve a medal [11, с. 2].

Слід зазначити, що з восьми автобіографій сім присвячено близьким родичам, і тільки одна одній, співробітнику і його сім'ї.

Однак, вже в самому посвяченні відзначаються деякі відмінності характерні чоловікам і жінкам.

Три з чотирьох автобіографій написаних авторами -чоловіками присвячені матері (дві автобіографії) та батькам. І жодна з автобіографій написана рукою жінки, не присвячено матері чи батькові. Всі чотири автобіографії у жінок присвячені родині, а зокрема дві книги – дітям, одна – чоловікові і ще одна – улюбленій тітці. І для чоловіків і для жінок велике значення має сім'я (раз вже її членам в основному присвячені автобіографії), але погляд спрямован в різні боки. Для жінок важливо присвятити або залишити щось значуще дітям або коханому, а для чоловіків віддати належне попередньому поколінню. Однак, дані висновки носять лише теоретичний характер, підтверджені лише випадковою вибіркою романів, і вимагають підтвердження при подальшому вивченні даного питання.

Нами ж будуть відзначені лише той факт, що посвята безсумнівно має велике значення для автора, який пише історію свого життя. Всі досліджувані, в контексті даної роботи, сучасні автобіографії мають посвяти, в основному вони відносяться до членів сім'ї (що свідчить про важливу даної тематики). Спостерігаються чіткі відмінності в присвятах зроблених чоловіками (пріоритетними є посвяти матері/батькам) і в присвятах зроблених авторами – жінками, які говорять про дітей/чоловіків.

Взагалі, треба відмітити, що композиція автобіографічного тексту зовнішнє не відрізняється у чоловіків та жінок. І тільки при детальному вивченні стають помітні гендерне маркування тексту, яке проявляється у змісті. Тематика назв та присвячень автобіографій вварюється в залежності від статі автора.

Література:

1. Бондарев Ю. <http://www.dissercat.com/content/metodika-raboty-nad-zaglaviem-teksta-v-srednei-shkole>
2. Левицкий Л. Где же предел субъективности? // Вопросы литературы. 1974. – № 4.
3. Хализев В. Е. Теория литературы. – М., 2000. – С. 262.
4. Черемисина Н. В. О трех закономерных тенденциях в динамике языка и в композиции текста // Композиционное членение и языковые особенности художественного произведения. – М., 1987.
5. <http://www.livelib.ru/selection/2762>
6. R. Brand. *My Booky Wook*. Hodder & Stoughton. Hodder & Stoughton Ltd, 338 Euston Road, London NW1 3BH, 2007. – 335 p.
7. R. Branson. *Losing My Virginity. The Autobiography* – Virgin. Virgin Publishing Ltd, Thames Wharf Studios, Rainville Road, London W6 9HT, 1999. – 507 p.

8. C. Kray, R. McGibbon. *Me and My Brothers* Harper Perennial. An imprint of HarperCollinsPublishers 77-85 Fulham Palace Road, Hammersmith, London W6 8JB, 2008. – 461 p.
9. D. O'Dowd. *Cry Salty Tears – Century*. Random House, 20 Vauxhall Bridge Road, London SW1V 2SA, 2007. – 249 p.
10. S. Osbourne. *Extreme. My Autobiography* Time Warner Books. An imprint of Time Warner Book Group UK, Brettenham House, Lancaster Place, London WC2E 7EN, 2005. – 372 p.
11. G. Ramsay. *Humble Pie* HarperCollinsPublishers. HarperCollinsPublishers 77-85 Fulham Palace Road, Hammersmith, London W6 8JB, 2006. – 285 p.
12. J. Tomlin. *Behind Closed Doors* Hodder & Stoughton. Hodder & Stoughton Ltd A division of Hodder Headline, 338 Euston Roa. – London NW1 3BH, 2006. – 273 p.
13. Wallace C. M. *In Honour of Fidelity*. – London : G. Routledge, 2000. P.29.
14. J. Walters. *That's Another Story*. The Autobiography Phoenix. An imprint of Orion House, 5 Upper St Martin's Lane. – London WC2H 9EA, 2009. – 305 p.